

Prof. zw. dr hab. Beata Pastwa-Wojciechowska

Instytut Psychologii UG

VIDI DECANUS

Gdańsk, dn. 5.09.2018

PRODZIEKAN
ds. Nauki
Katarzyna Krasoń
prof. dr hab. Katarzyna Krasoń

Recenzja

19 WRZ. 2018

**rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Hyla
pt.: „Percepcja Ciemnej Triady osobowości na podstawie wizerunku”
napisanej pod kierunkiem dr hab. Ireny Pilch, prof. UŚ**

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska mgr Magdaleny Hyla koncentruje się wokół niezwykle interesującej a na gruncie polskiej literatury wciąż stosunkowo mało zbadanej problematyki, jaką jest percepcja Ciemnej Triady jako mechanizm strategii ewolucyjnej w oparciu o prezentowany wizerunek. Co prawda samo zagadnienie ciemnej triady w literaturze polskiej jest dobrze ugruntowane i możemy je odnaleźć w licznych pracach, nie mniej jednak sposób ujęcia zagadnienia niewątpliwie czyni pracę nowatorską, co pragnę bardzo wyraźnie podkreślić. Warto tym samym podkreślić, iż prowadzone przez Doktorantkę rozważania i badania mogą mieć zastosowanie w różnych obszarach funkcjonowania człowieka, zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym a ich ustalenia wzbogacają naszą wiedzę o funkcjonowaniu człowieka w różnych obszarach psychologii.

Obszar percepcji cech innych osób w rozmaitych relacjach interpersonalnych wydaje się pomijany w obszarze psychologicznych badań naukowych. Dlatego też podjęcie tego zagadnienia uważam za bardzo cenne a uzyskane rezultaty badań w znaczący sposób rozszerzają naszą wiedzę w relacjach interpersonalnych. Doktorantka projektując swoją pracę doktorską odwołała się do strategii ewolucyjnej, która w relacjach interpersonalnych akcentuje znaczenie i rolę nawiązywania wielu krótkotrwałych związków, tendencji do odbijania partnerów i skłonności do niewierności. Warto jednak zwrócić uwagę na szerszy kontekst zarówno podejścia ewolucyjnego, jak i wspomnianej strategii. Jak zwraca uwagę Fisher (2016) z biologicznego punktu widzenia możliwe jest aby wyrażać głębokie przywiązanie dla jednego partnera, darząc jednocześnie silną miłością drugiego i jednocześnie odczuwając pociąg seksualny do nawet kilku kolejnych. Innymi słowy, zgodnie z podejściem biologii ewolucyjnej mężczyźni dążą do poliginii, aby rozpowszechnić swoje geny, natomiast kobiety bardziej dążą do zapewnienia przetrwania swojemu potomstwu. Powoduje to iż w licznych, nie tylko partnerskich relacjach musimy przyjąć z jednej strony strategię zapewniającą nam sukces, czyli osiągnięcie celu do jakiego będziemy dążyli, z drugiej zaś powinniśmy posiadać zdolności, które zapewnią nam nie tylko wyszukiwanie osób zbliżających nas do osiągnięcia danego celu, ale także pozwalające nam na rozpoznanie tych osób, w które nie warto inwestować naszych zasobów. Zatem istnieje naturalne i uzasadnione oczekiwanie, że relacje interpersonalne między ludźmi powinny zapewniać osobom w nich uczestniczącym poczucie bezpieczeństwa, miłość, przyjaźń, troskę i dbałość o realizację osobistych potrzeb. Zachowania sprzeczne z tymi wartościami i powodujące krzywdę jednej ze stron, wywołują negatywne emocje (Gordon, 2009).

Tym samym uważam, że temat, który eksploruje Doktorantka pozwala zarówno na rozwój wielu subdyscyplin psychologii (np. psychologii osobowości, społecznej,

rodziny), jak i pokazuje szeroki kontekst społeczny prowadzonych badań. Już na początku swojej recenzji pragnę podkreślić, że z pełnym przekonaniem pozytywnie oceniam przedłożoną do recenzji pracę doktorską mgr Magdaleny Hyla, zarówno w obszarze poczynionych przez nią rozważań teoretycznych, jak i zaplanowanych badań eksperymentalnych, które cechuje bardzo wysoka wnikliwość dociekań teoretycznych i empirycznych a jej wartość eksploracyjna oraz aplikacyjna jest niezaprzeczalna.

Recenzowana praca doktorska obejmuje łącznie 223 strony wraz z bibliografią, spisem tabel i rysunków oraz aneksami. Praca składa się z wyraźnie wyodrębnionej części teoretycznej i empirycznej a wyodrębnione przez Autorkę rozdziały - w obu częściach pracy - zostały opracowane zgodnie z analizowaną przez nią tematyką prowadzonych rozważań. Uwagę zwraca imponująca bibliografia (s.183-201), przy czym Doktorantka zadbała o uwzględnienie zarówno polskiej, jak i zagranicznej literatury przedmiotu, w tym także z publikacji naukowców z własnego ośrodka akademickiego. Należy także podkreślić, że cytowana przez Doktorantkę literatura została bardzo dobrze dobrana do problematyki pracy i rzetelnie w niej wykorzystana.

Oceniając pracę od strony formalnej należy zaznaczyć, że została ona napisana zgodnie z wymogami pisania prac naukowych, przy czym należy wyraźnie podkreślić staranność i dbałość Doktorantki w przedstawianiu omawianych przez nią zagadnień. Z pewnością odbiór pracy ułatwiają ponadto prawidłowo opracowane rysunki (47 zgodnie z wykazem spisu rysunków s. 202-204) oraz tabele (31 zgodnie ze spisem tabel s. 205-206). Zarówno rysunki, jak i tabele zostały opracowane w rzetelny i czytelny sposób, co ułatwia odbiorcy zorientowanie się w prowadzonej narracji metodologicznej i statystycznej. Dodatkowo mgr Magdalena Hyla w Aneksie pracy zawarła Opinię Komisji Etyki przy Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (co świadczy o dbałości o standardy etyczne),

wykorzystywane narzędzia badawcze oraz tabele uzupełniające prezentowane treści np. tabelę rozkładu badanych zmiennych. Ponadto należy zaznaczyć, że praca została napisana bardzo starannym językiem, zarówno poprawnym pod względem językowym, jak i bez tzw. literówek.

Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że rozprawa doktorska spełnia kryteria pisania i konstrukcji prac naukowych a jej struktura odpowiada wymaganiom stawianym doktoratom.

Przechodząc do omówienia poszczególnych rozdziałów pragnę zauważyć, że:

1. Teoretyczne założenia pracy

Mgr Magdalena Hyla jak już zaznaczyłam, podjęła nowatorskie rozważania dotyczące badań percepcji cech Ciemnej Triady w połączeniu z perspektywą thin slice. Trzeba przyznać, że taka perspektywa jest niezmiernie ciekawa poznawczo ale także ma bardzo wymierne znaczenie praktyczne w wielu obszarach funkcjonowania człowieka. Doktorantka przeprowadzając odbiorcę pracy przez kolejne zagadnienia pokazuje nie tylko ich znaczenie ale także wzajemne uwarunkowania.

Przechodząc do omówienia części teoretycznej pracy Doktorantka skupiła się na takich zagadnieniach jak: ciemna triada w odniesieniu do osobowości i autoprezentacji oraz percepcji innych w perspektywie badań thin slice. Jak już wcześniej zaakcentowałam, każde z tych zagadnień zostało bardzo precyzyjnie wyjaśnione i powiązane z omawianą tematyką. Autorka zresztą prowadzi na tyle interesująco wywód, że Czytelnik odbiera pracę jako merytoryczne źródło informacji, które zaciekawia ale także inspiruje do dalszych rozważań naukowych w obrębie własnej subdyscypliny psychologii. Uważam, że jest to rzadko spotykana umiejętność albowiem odzwierciedla z jednej strony zdolność selekcjonowania informacji a nie

pisania wszystkiego co się wie na dany temat, z drugiej zaś świadczy o bardzo dobrym warsztacie językowym. Przechodząc do omówienia poszczególnych zagadnień poruszanych w pracy, chciałabym zwrócić uwagę na następujące aspekty:

W pierwszej kolejności Doktorantka skoncentrowała się na zagadnieniu Ciemnej Triady Osobowości (s. 8-26). Wprowadzając czytelnika w omawianą przez nią problematykę, wskazała na wzajemne powiązania występujące pomiędzy psychopatią, narcyzmem i makiawelizmem, zarówno pod względem charakterystyk opisowych, jak i uzyskiwane wzajemne zależności w/w konstruktów. Zaakcentowała także, że podobieństwa i różnice pomiędzy psychopatią, narcyzmem i makiawelizmem mogą wynikać z czynników sytuacyjnych i kontekstualnych. W bardzo precyzyjny sposób omówiła poruszane przez nią zagadnienia w ujęciu klinicznym i subklinicznym a następnie ukazała związki Ciemnej Triady Osobowości z podstawowymi wymiarami osobowości oraz funkcjonowaniem interpersonalnym. Ponadto przedstawione zagadnienia zostały osadzone we współczesnych badaniach z tego zakresu ukazując złożoność omawianych zależności. Odwołała się także do modeli interpersonalnych, a następnie omówiła zależności pomiędzy Ciemną Triadą a wpływem społecznym. Doktorantka przyjęła konsekwentny sposób opisu pokazując zarówno związki pomiędzy wszystkimi cechami osobowości Ciemnej Triady, jak i poszczególnymi cechami, wskazując na ich pozytywne i negatywne związki. Należy zwrócić uwagę również na zasadność prowadzonego wywodu, albowiem mgr Hyla przechodzi od zagadnień podstawowych do coraz bardziej szczegółowych, przez co można zorientować się w kontekście prowadzonych rozważań oraz dokąd Autorka zmierza.

Kolejny obszar analiz teoretycznych (s. 27-30) Doktorantka poświęciła zagadnieniu percepcji „innych” na podstawie pierwszego wrażenia w perspektywie badań *thin slices*. Należy podkreślić, że jest to najkrótszy „rozdział”, co rodzi pytania o

zasadność jego wyodrębnienia lub też włączenia w treści innego rozdziału. Mam jednak nadzieję, że moje wątpliwości Doktorantka wyjaśni już na obronie doktoratu. W rozdziale tym skoncentrowała się na wprowadzeniu czytelnika w „rozumienie” perspektywy thin slice a następnie w formułowanie ocen na ich podstawie oraz wynikające z nich konsekwencje. „Rozdział” ten wzbudza zainteresowanie Czytelnika ale takie „skrócone” jego ujęcie pozostawia duży niedosyt, sprawiając wrażenie nadmiernej ogólnikowości.

W rozdziale trzecim (s. 30-36) Doktorantka skoncentrowała się na zagadnieniu autoprezentacji zgodnie z przyjętym przez nią schematem, czyli dokonała wprowadzenia do zagadnienia a następnie powiązała je z wyglądem zewnętrznym uwzględniając wpływ stroju, fizyczności oraz z przekonaniem dotyczącymi autoprezentacji. Rozdział ten podobnie jak rozdział drugi nie jest szczególnie obszerny i chciałabym zaakcentować podobną uwagę jak powyżej, odnoszącą się do pewnej skrótości prezentowanych treści. Być może moje odczucia wynikają z dużej ciekawości poznawczej wynikających z osobistych zainteresowań naukowych ale jak już zaznaczyłam może to stanowić obszar dyskusji z Doktorantką.

Natomiast rozdział czwarty (s. 37-44) jest swoistego rodzaju połączeniem omawianych w poprzednich rozdziałach zagadnień, tj. ciemnej triady, autoprezentacji i pierwszego wrażenia. Odnosząc się do zależności pomiędzy Ciemną Triadą a pierwszym wrażeniem Doktorantka opisuje w/w zależności uwzględniając narcyzm i makiawelizm pomijając psychopatię. Szkoda, że nie wyjaśnia dlaczego dokonuje takiego zabiegu, czy na przykład wynika on z braku danych w literaturze przedmiotu czy też są inne tego powody. Natomiast bardzo interesujące są odniesienia do dynamiki rozwoju relacji z osobami narcystycznymi w zależności od jej charakteru (krótkoterminowe czy długoterminowe) czy też jej oceny przez uczestnika relacji w

kategoriach asertywności bądź agresji. Praca odzwierciedla także wiedzę Doktorantki w zakresie znajomości taktyk autoprezentacji, gdzie oprócz klasycznej koncepcji Jonesa i Pittmana wykorzystuje także technikę adonizacji zgodnie z jej rozumieniem przez E. Mandal. Innymi słowy, korzysta z dorobku nie tylko zagranicznych autorów ale potrafi połączyć funkcjonującą koncepcję z innymi doniesieniami badawczymi tworząc bardzo spójny obraz omawianych zagadnień. Koncentrując się na efektywności manipulowania wyglądem przedstawiła badania wskazujące, że zwłaszcza w odniesieniu do osób z wysokim poziomem psychopatii i makiawelizmu szczególne znaczenie mają umiejętności manipulowania wizerunkiem zmierzające do przedstawiania się jako osoba atrakcyjna. Potrafiła również osadzić prowadzone analizy w modelu ewolucyjnym i powiązać je z różnego rodzaju doniesieniami badawczymi.

Podsumowując analizę części teoretycznej doktoratu uważam, że została ona napisana w sposób klarowny a ponadto odzwierciedlający rozległą wiedzę Doktorantki w zakresie omawianych zagadnień. Jako zaletę pracy widzę także umiejętność dokonania wyboru prezentowanych treści, przez co czytelnik nie ma wrażenia zasypywania go nadmierną liczbą szczegółów. Wnoszę co prawda uwagi, co do ewentualnego wyodrębnienia rozdziałów (aczkolwiek na s.6 używa sformułowania w pierwszych czterech rozdziałach...) przez Doktorantkę, uwzględniając ich objętość ale jak już zaznaczyłam jest to kwestia do dyskusji.

2. Część empiryczna

Doktorantka w bardzo precyzyjny i merytoryczny sposób przedstawiła cel swoich badań, nakreślając dwa główne obszary badawcze, które zostały zrealizowane w dwóch odrębnych badaniach. Warto jednak zaakcentować, że badania te łączy

wspólna, dobrze ugruntowana podbudowa teoretyczna odnosząca się do budowania relacji w związkach, a konkretnie ciemnej triady jako mechanizmu strategii ewolucyjnej sprzyjającej podejmowaniu wielu krótkotrwałych związków, tendencji do odbijania partnerów i skłonności do niewierności. Jak sama Doktorantka zaznacza przeprowadzone badania dotyczyły percepcji cech ciemnej triady na podstawie wyglądu. W badaniu 1 dążyła do pokazania perspektywy drapieżników, czyli tzw. „jastrzębi”, natomiast w badaniu 2 ukazała perspektywę ofiar, czyli, tzw. „gołębi”. Innymi słowy, w obu badaniach dążyła do ukazania znaczenia pierwszego wrażenia w kontekście nawiązywania relacji z osobami płci przeciwnej. Doktorantka wyznaczyła także dodatkowy cel, jakim była weryfikacja, czy percepcja osób o niskim i wysokim poziomie cech ciemnej triady zmienia się w zależności od warunków obserwacji tych osób. Schemat badania został przez mgr Magdalenę Hyla przedstawiony za pomocą czytelnego schematu (rys. 1, s. 46), co dodatkowo ułatwia odbiór przyjętych przez nią założeń badawczych. To niewątpliwie nowatorskie ujęcie przyjętego planu badawczego wyznaczyło z jednej strony wybór określonego modelu badań (eksperymentalnego) z drugiej zaś ukazało rozległość przeprowadzonych badań. Rzadkością jest (przynajmniej wynika to z moich doświadczeń), że część empiryczna pracy przewyższa swoją objętością część teoretyczną, co nie wpływa z żadnej mierze na jakość każdej z tych części. Tym samym uważam, że zarówno sposób zaplanowania badań, jak i ich przeprowadzenia oceniam jako prawidłowy.

W każdym z badań Doktorantka przyjęła jednakowy schemat postępowania, tzn. najpierw uzasadnia sformułowanie przyjętego problemu badawczego, przedstawiając także sposób jego weryfikacji empirycznej a następnie uzyskane rezultaty badań oraz podsumowanie i dyskusję wyników.

Bardzo precyzyjnie zostały przedstawione pytania i hipotezy, które Doktorantka dokumentuje najważniejszymi ustaleniami w literaturze przedmiotu. Zabieg ten pozwala czytelnikowi zorientować się w przyjmowanych przez nią założeniach badawczych i pomimo ich ilości (aczkolwiek uzasadnionej) śledzić w pełni tok jej myślenia. Bardzo precyzyjnie zostały także przedstawione zmienne i ich operacjonalizacja, co z pewnością także ułatwia ich odbiór i orientację we wzajemnych powiązaniach. Doktorantka najpierw przedstawia badaną zmienną a następnie jej wskaźniki i narzędzia pomiarowe. Należy zaznaczyć, że Doktorantka nie tylko stosuje istniejące już i uznane narzędzia badawcze ale także sama tworzy narzędzia do weryfikacji przyjętych założeń w oparciu o istniejące koncepcje teoretyczne, co odzwierciedla jej wysokie kompetencje badawcze ale także teoretyczne.

Należy zaakcentować, że otrzymane wyniki badań zostały poddane wnikliwej i rzetelnej analizie statystycznej a zastosowane procedury statystyczne są adekwatne do podnoszonych i rozwiązywanych w pracy problemów badawczych. Doktorantka ma pełną orientację w dokonywanych przez nią analizach statystycznych a podjęta przez nią dyskusja jest odzwierciedleniem jej wysokich kompetencji zarówno w obszarze czynionych analiz merytorycznych, jak i empirycznych. Należy podkreślić umiejętność prezentowania przez Doktorantkę uzyskiwanych rezultatów badań w postaci bardzo czytelnych i precyzyjnie opisanych tabel oraz rysunków. Tak przejrzysty sposób przedstawiania uzyskanych rezultatów badań sprawił, że pomimo akcentowanej wcześniej rozległości zebranego materiału Doktorantka potrafiła przedstawić go w sposób czytelny i zrozumiały dla Czytelnika. Tym samym Czytelnik może śledzić tok rozumowania Doktorantki.

Podsumowując, część empiryczną stwierdzam, że odzwierciedla ona wysokie kompetencje mgr Magdaleny Hyla jako badacza, nie tylko w kontekście

zastosowanych metod i procedur badawczych ale także a aspekcie merytorycznego ich uzasadnienia. Wysoko oceniam także trafność proponowanych możliwości aplikacyjnych uzyskanych rezultatów badań, co świadczy o znajomości środowiska, w którym tak swobodnie poznawczo i empirycznie porusza się Doktorantka.

Konkluzja:

Przedstawioną przez Doktorantkę pracę oceniam bardzo wysoko zarówno w aspekcie merytorycznym, jak i metodologicznym. Zatem z pełnym przekonaniem stwierdzam, że spełnia ona wymagania określone przepisami art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku wraz z późniejszymi zmianami o stopniach i tytule naukowym. Zgodnie ze wskazaną wyżej Ustawą rozprawa doktorska mgr Magdaleny Hyla pt. *„Percepcja Ciemnej Triady osobowości na podstawie wizerunku”* stanowi „oryginalne rozwiązanie problemu naukowego”, w związku z czym wnioskuję o dopuszczenie mgr Magdaleny Hyla do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie wnoszę o wyróżnienie w/w rozprawy, ze względu na wysoką jakość przeprowadzonych analiz teoretycznych i metodologicznych, realizację projektu badawczego w niezwykła starannością a tym samym uzyskanie rezultatów badań istotnych dla rozwoju psychologii.

